

TBMM'nin, Askeri Güç Kullanılması Ve Kabulüne İlişkin Tezkereyi Görüşme Yöntemi Üzerine

Fahri BAKIRCI*

TBMM görüşmelerindeki karar yetersayısı kavramı, çok açık ve anlaşılır bir kavram gibi görünmesine rağmen aslında içinde birçok sorun barındırmaktadır. Uygulamada yarattığı sorunlarla karşılaşıldıkça, kavramın anlaşılmasının ne kadar güç olduğu her defasında bir kez daha kanıtlanmaktadır (Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. BAKIRCI, 2000: 138-154). Buna ilişkin ciddi sorunlardan biri de, 2003 yılında “TBMM'nin Askeri Güç Kullanılmasına ve Kabulüne İlişkin Tezkere”yi görüşülmesi sırasında ortaya çıkmıştır.

TBMM'nin 01. 03. 2003 tarihli 33. Birleşiminde 58. Hükümetin;

“1. Türk Silahlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesine ve bu kuvvetlerin gerektiğinde belirlenecek esaslar dairesinde kullanılmasına,

2. Uluslararası meşruiyet kuralları çerçevesinde, en fazla 62 000 askerî personelin ve hava unsurları olarak 255 uçak ve 65 helikopteri aşmamak kaydıyla yabancı silahlı kuvvetler unsurlarının, hükümetin tespit edeceği mücavir bölgelerde geçici olarak konuşlandırılmak üzere 6 ay süreyle Türkiye’de bulunmasına; bu amaçla Türkiye’ye gelecek yabancı kara kuvvetlerinden destek unsurları dışındaki muharip unsurların geçici olarak konuşlandırıldıkları bölgelerden

*Dr. Fahri BAKIRCI

Türkiye dışına intikallerinin en kısa sürede tamamlanması ve yabancı hava ve deniz kuvvetleri ile özel kuvvetler unsurlarının muhtemel bir harekâta kullanılmalarını sağlayacak şekilde konuşlanmaları ve yabancı silahlı kuvvetlere mensup hava unsurlarının Türk hava sahasını üst uçuş amacıyla kullanmaları için gerekli düzenlemelerin yapılmasına; bu yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'ye gelişiyle ilgili hazırlıkların yürütülmesine, Türkiye ülkesinde tabi olacakları statü ve Türk Silahlı Kuvvetleriyle işbirliği esas ve usullerine ilişkin düzenlemelerin hükümetin belirleyeceği esaslar çerçevesinde yapılmasına,"

İlişkin izin istemi görüşülmüştür.

Görüşmenin sonucunda Tezkereye ilişkin oylamanın sonuçları şöyledir:

Oylamaya katılan	: 533
Kabul	: 264
Red	:250
Çekimser	: 19

Bu sonuçlara bakılarak farklı yorumlar yapılmış ve TBMM Başkanlığı bu yorumlardan birini uygulamıştır. Bu yorumların ve dolayısıyla uygulamanın, hukuksal açıdan Anayasa ve TBMM İçtüzüğüne uygun olmadığını çeşitli açılardan ortaya koymak olanaklıdır. Barışın yanında ve savaşın karşısında bir duruşun ifadesi olan bu uygulamanın, etik açıdan yerinde olmadığını söylemenin ya da bu duruşun karşısında olmanın olanağı yoktur. Ancak uygulamanın hukuksal boyutunu ortaya koymak bir zorunluluktur. Dolayısıyla bu makalede konu, siyasal ve toplumsal yönü tümüyle göz ardı edilerek, hukuksal boyutlarıyla tartışılmaya çalışılacaktır.

Oylamadan sonra üç farklı değerlendirmede bulunulmuştur:

1. Kabul oylarının red oylarından fazla olduğuna bakılarak Tezkerenin kabul edildiği söylenmiştir.
2. Toplantıya katılanların salt çoğunluğu olan 267 kabul oyu bulunamadığına bakılarak Tezkerenin reddedildiği iddia edilmiştir.
3. Toplantıya katılanların salt çoğunluğu olan 267 red oyu bulunamadığına bakılarak Tezkerenin red edilmediği; ancak 267 kabul oyu bulunmadığından hareketle kabul de edilmediği sonucuna ulaşılmıştır. TBMM Başkanlığı bu yorumlardan üçüncüsünü uygulamış ve Tezkereyi gündemden çıkarmıştır.

Bu yorumları ve uygulamayı, Anayasa ve İçtüzük hükümleri, Anayasa Mahkemesi Kararları, teamül, güçler ayrılığı ilkesi, mantıksal açıdan değerlendirmek gerekir.

a) Anayasa ve İÇtüzük Hükümleri Açısından,

1982 Anayasasının “Toplantı ve karar yeter sayısı” başlıklı 96. maddesinin birinci fıkrasına göre;

“Anayasada, başkaca bir hüküm yoksa, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.”

TBMM İÇtüzüğünün “Karar yeter sayısı” başlıklı 146. maddesine göre ise;

“Oya konulan bütün hususlar, Anayasada, kanunlarda veya İÇtüzükte ayrıca hüküm yoksa, toplantıya katılan milletvekillerinin salt çoğunluğuyla kararlaştırılır. Salt çoğunluk belli bir sayının yarısından az olmayan çoğunluktur.

İşaretle oylamada olumlu oylar, olumsuz oylardan fazlaysa, oya konan husus kabul edilmiş; aksi halde reddedilmiş olur. Genel Kurulda bulunup da oya katılmayanlar yetersayıya dahil edilirler.”

Görüldüğü gibi hem Anayasada hem de İÇtüzükte karar yetersayısına ilişkin temel kural aynıdır: Karar yetersayısı ya da “karar almak için gereken en az sayı”(İBA, 2003: 158), kural olarak, toplantıya katılanların salt çoğunluğudur. Ancak bu sayı, hiçbir zaman üye tamsayısının $1/4 + 1$ 'den az olamaz.

Burada hemen belirtmek gerekir ki, kabul oylarının red oylarından fazla olduğuna bakarak Tezkerenin kabul edildiğine ilişkin birinci görüş, İÇtüzüğün yukarıdaki hükmü karşısında kolaylıkla çürütülmektedir. Çünkü İÇtüzüğe göre, **“İşaretle oylamada olumlu oylar, olumsuz oylardan fazlaysa, oya konan husus kabul edilmiş; aksi halde reddedilmiş olur.”** Birinci görüşün kabul edilmesi için, oylamanın işaretle yapılmış olması gerekirdi. Oysa oylama açık oylama şeklinde yapılmıştır ve oylama sonucunda toplantıya katılanların salt çoğunluğu olan 267 oy bulunamamıştır. Bu durumda geriye iki görüş kalmaktadır.

Bu görüşlerin çürütülebilmesi için yukarıdaki maddelerde geçen kavramların açıklanması gerekmektedir. Açıklanması gereken kavramlardan ilki **“toplantıya katılanlar”** kavramıdır. 1973 İÇtüzüğünden önce yürürlükte olan İÇtüzükte, **“Genel Kurulda bulunup da oya katılmayanlar yetersayıya dahil edilirler.”** biçiminde bir hüküm bulunmamaktadır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi (AYM), toplantıya katılan, ancak oylamaya

katılmayan, geçersiz, çekimser oy kullanan vb. durumlardaki milletvekilleri ile ilgili çeşitli kararlar vermiştir. Karar yetersayısı ile ilgili AYM Kararları topluca incelendiğinde şöyle bir değerlendirme yapılabilir(BAKIRCI, 2000: 149-150). 1973 tarihli İçtüzükten önceki dönemde,

1. Genel Kurulda bulunup da oy kullanmayanlar, toplantı yetersayısının hesaplanmasında dikkate alınmamıştır.
2. Boş ya da geçersiz oy kullananlar toplantı yetersayısının hesaplanmasında dikkate alınmamıştır.
3. Çekimser oy kullananlar toplantı yetersayısının hesaplanmasında dikkate alınmıştır, ancak işaretle oylamada çekimserler saptanamadığından, bu tür oylamada çekimserler de oy kullanmayanlardan sayılmıştır.
4. Oturumu yöneten Başkan, karar yetersayısının hesaplanmasında dikkate alınmıştır.

Bu sonuçlar neyi ifade etmektedir? İlk bakışta ayrıntı gibi görülen bu sonuçlar, aslında parlamentonun işleyişinde çok önemli bir etkiye sahiptir. Konunun açıklığa kavuşturulması amacıyla Anayasanın yukarıda aktarılan maddesi ışığında örnekleme yapılacaktır. Daha önce de değinildiği gibi bu maddeye göre toplantı yetersayısı TBMM üye tamsayısının 1/3'üdür. Toplantı yetersayısı $550:3=184$ 'tür. Karar yetersayısı ise toplantıya katılanların salt çoğunluğudur, ancak bu sayı üye tamsayısının 1/4'ünün bir fazlasından az olamayacağı için $550/4 +1=139$ 'dur. (Bu konuda farklı örnekler için bkz. GÖZLER, 2004: 203-204)

Örnek 1: Toplantıya en az sayıda, yani 184 üyenin katıldığını varsayalım. Oylama sonucunda 120 kabul, 50 red ve 10 çekimser oy ile oylamaya katılmayan 4 üye saptanmış olsun. Bu durumda karar alınamayacaktır, çünkü karar yetersayısının alt sınırı yoktur. Oylamada 139 kabul, 25 red, 15 çekimser oy ile oylamaya katılmayan 5 üye olduğunda karar alınmış olacaktır. Toplantıda bulunup oy kullanmayanlar karar yetersayısının hesaplanmasında dikkate alınmasaydı, durum değişecekti. Çünkü bu durumda, oylamaya katılmayanlar toplantı yetersayısından düşüleceği için, toplantı yetersayısı bulunmadığından karar alınamayacaktı. Şu halde, alt sınıra kadar, toplantıya katılıp oylamaya katılmayanların, toplantı yetersayısına dahil edilmesi olumlu etkiye sahiptir.

Örnek 2: Toplantıya 500 üyenin katıldığını varsayalım. Bu durumda karar yetersayısı 251'dir. 246 kabul, 239 red ve 5 çekimser oyun kullanıldığı ve oy kullanmayan 10

üyenin bulunduğu durumda karar alınamamış olacaktır. Çünkü karar yetersayısı yoktur. 251 kabul, 234 red, 10 çekimser oyun kullanıldığı ve 5 üyenin oylamaya katılmadığı durumda karar alınmış olacaktır. Oylamaya katılmayanlar yetersayının hesaplanmasında dikkate alınmasaydı, 490 üyenin toplantıya katıldığı varsayılacak ve salt çoğunluk olan 246 oy ile karar alınabilecekti. Şu halde, toplantıya katılıp da oy kullanmayanların toplantı yetersayısının hesaplanmasında dikkate alınması, “*eski düzenlemeye oranla daha fazla bir çoğunluğun bulunmasına yol açıcı niteliktedir.*” (TEZİÇ, 1980: s.173) Diğer bir deyişle, oy kullanmayanlar da toplantıda var sayılacaklarından, toplanılmış olan sayı artacak ve artan bu sayının salt çoğunluğu da daha büyük bir sayıya denk düşecektir ki bu da karar alınabilmesi için, daha fazla bir çoğunluğun aynı yönde karar vermesini gerektirecektir.

Şu halde “*toplantıya katılanlar*” ibaresinden, toplantıda belirli bir yönde oy kullanmış milletvekilleri ile çekimser oy kullananlar, geçersiz oy kullananlar, boş oy kullananların ve hiç oy kullanmayanların tümünün kastedildiği açıktır. Bu durumda söz konusu **Tezkere için toplantıya katılan milletvekili sayısı kesinlikle 533’tür.**

İkinci olarak açıklanması gereken kavram, “*salt çoğunluk*” kavramıdır. Anayasa-da bu konuda bir hüküm bulunmamakta; bu konudaki boşluğu İçtüzük gidermektedir. İçtüzüğe göre “*Salt çoğunluk belli bir sayının yarısından az olmayan çoğunluktur.*” (Bu tanımdaki sorun için bkz. BAKIRCI, 2000: 138, 83. dipnot) 533 sayısının yarısı 266.5’tir. 267 ise yarıdan az olmayan çoğunluktur. Anayasaya göre **Türkiye Büyük Millet Meclisi toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir;** dediğine göre toplantıya katılanların salt çoğunluğuna ulaşamadığı her durumda **karar verilememiş** olacaktır. Yani 267 sayısının bulunmadığı her sonuçta karar verilmemiş demektir. Bu karar verememe durumunun, “reddedildi” ya da “kabul edilmedi” ifadeleriyle karşılanması olanaksızdır. Çünkü “karar verememek” ayrı bir şeydir, “redde karar vermek” ya da “kabul etmemiş olmak” ayrı şeylerdir. Redde karar vermiş olmak için de tıpkı kabul karar vermiş olmak gibi, 267 red oyu gereklidir; çünkü “red” kararı da “kabul” kararı gibi bir karardır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu olan 267 red oyunu gerektirir. BOZKURT ve İBA da bu konuya ilişkin olarak doğru bir saptama yapmaktadırlar. *Söz konusu eserde, “...salt çoğunluk sağlanamadığından TBMM Kararı oluşmamıştır.”* denerek karar verilememiş olduğu sonucuna ulaşılmıştır (BOZKURT ve İBA, 2004: 81, 126. dipnot). TBMM Başkanlığı kısmen bu yorumu uygulamıştır. Çünkü “*Tezkere red edildi.*” biçimindeki açıklamaları reddetmiştir. Bu durumda ikinci görüş de çürütülmüş olmaktadır.

Geriye kalan Tezkerenin kabul edilmediği biçimindeki görüştür. Tezkereyi kabul etmemek ile karar verememiş olmak arasındaki ayrım ortaya konmadığı takdirde, “*kabul etmemiş olmak*”, “*reddetmiş olmak*”la aynı hukuksal etkiye sahip olur. Oysa bunların tümüyle zıt hukuksal etkiler doğurmaları gerekir. Bir konuda karar verilemediği takdirde, karar verilebilmesi için oylamanın tekrarlanması gerekir. Kabul etmemiş olunca ise oylamanın tekrarlanmasına gerek yoktur; red kararı verilmiş gibi olur. Diğer bir ifadeyle “*kabul etmemiş olmak*” ve “*karar verememiş olmak*” (“*kararın oluşmaması*”) birbirinden farklı hukuksal etkilere sahiptirler.

Bu noktada ileri sürülen düşüncelerden biri de çekimser oyların savaşa karşı oylar olduğu ve bu nedenle red kararı yönünde değerlendirilmesi gerektiğidir. Bu sorunu açıklığa kavuşturmak için Anayasa Mahkemesi kararlarını incelemek gerekir.

b) Anayasa Mahkemesi Kararları Açısından

Genel Kurul’un 14.03.1996 tarihli birleşiminde, olağanüstü halin uzatılmasına ilişkin başbakanlık tezkeresi görüşülürken, açık oylamaya başvurulmuş ve oylama sonucunda 227 kabul, 179 red, 51 çekimser ve 4 geçersiz oy çıkmıştır. Toplantıya 461 üye katılmış olduğu için karar yetersayısı, salt çoğunluk olan 231’dir. Ancak, 227 kabul oyu yeterli sayılarak, olağanüstü hal uzatılmıştır. Bu uygulamanın dayanağı 1966 yılında Anayasa Komisyonu’nun, Başkanlığın görüş sorması üzerine verdiği yanıttır. Komisyon 38 yıl önceki raporunda şunları söylemektedir:

“1. Anayasanın 86 ncı maddesinin birinci fıkrasında zikredilen ‘toplantıya katılanlar’ ibaresinden:

fiilen Genel Kurul Salonunda bulunup da oya katılanlar kastedilmektedir.

2. Anayasanın 86 ncı maddesinin aynı fıkrasında zikredilmiş olan ‘toplantıya katılanların salt çoğunluğu’ ibaresinden ise:

Herhangi bir kararın istihsalinde behemehal açık oylamaya katılanların, kayıtlı üyelerin yarısından bir fazlası olan 226 olması meşruttur. Açık oylama sonucu kabul veya red oylarından hangisi fazla ise karar o şekilde tecelli eder. Çekimser kalanlar, açık oylama sonunda kabul veya red oylarından fazla olan tarafın iradesi istikametinde oylama sonucunun tecellisini peşin olarak kabul etmiş sayılırlar. İptal edilen oylar da çekimser oy hükmündedir.

Millet Meclisi Başkanı Genel Kurul Salonunda bulunuyorsa her halde toplantıya katılanlar arasında sayılmak ve oya iştirak edemeyeceği halde toplantı nisabı içinde mütalaa edilmek gerekir.”

Bu yorumlama biçimiyle, çekimserler ve geçersiz oy kullananlar, sadece toplantı yetersayısına değil karar yetersayısına da dahil edilmektedirler. Bu oylar, kabul veya red oylarından hangisi fazlaysa, o yönde verilmiş varsayılmaktadır. Diğer bir anlatımla, çekimser kalmak, çoğunluğun istencini kabul etmek anlamında yorumlanmakta ve fazla olan oylar tarafında varsayılmak anlamına gelmektedir. Bu yorum biçiminin, karar yetersayısını bulmada kolaylık sağladığı söylenebilir. Anayasa ve İçtüzükte yüksek karar yetersayısı aranmış olması, özellikle koalisyon ve azınlık hükümeti dönemlerinde karar alınmasını oldukça güçleştirmektedir. Bu nedenle yasamanın çalıştırılabilmesi için, böyle bir yorum kullanılmış bulunmaktadır. Ancak bu konu, AYM'nin önüne getirilmiş ve AYM bu yorum biçiminin anayasaya aykırı olduğuna karar vermiştir.

TBMM, 12. 03. 1996 tarih ve 398 sayılı kararıyla, Rize Milletvekili Mesut Yılmaz Başkanlığında kurulan hükümete güvenoyu vermiştir. Bu oylamanın sonuçları şöyledir: 207 ret, 80 çekimser ve 257 kabul. Başkanlık, bu sonuçlara göre hükümetin güvenoyu aldığını açıklamıştır. AYM'ye yapılan başvuruda, bu işlemin eylemli bir içtüzük kuralı niteliğinde olduğu ve denetim kapsamına alınarak anayasaya aykırılığının saptanması gerektiği belirtilmiştir. AYM konuya ilişkin olarak verdiği kararında şöyle demektedir:

“Bakanlar Kurulu göreve başlarken yapılacak güven oylamasının Meclis çalışmaları içinde yer aldığı ve buna ilişkin düzenlemelerin Anayasa'nın uygulamaya geçirilmesi yönünden bir içtüzük konusu olduğu açıktır. Millet Meclisi'nin 12 Eylül 1980'den önce yürürlükte bulunan 5. 3. 1973 günlü içtüzüğünün 105. maddesinde de, “Hükümet programının görüşülmesi; göreve başlarken güvenoyu konuları düzenlenmiş, maddenin son fıkrasında da “Güvenoyu verenlerin sayısı, güvensizlik oyu verenlerden fazlaysa Bakanlar Kurulu güven almış olur” kuralına yer verilmiştir. Anayasa'nın “Toplantı ve karar yeter sayısı” başlıklı 96. maddesinin ilk fıkrasında ise ‘Anayasada, başka bir hüküm yoksa, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.’denilerek bu konuda genel bir düzenleme getirilmiştir. Anayasa'da özel bir kurala yer ve-

rilmediğinden Bakanlar Kurulu göreve başlarken yapılacak güven oylamasında da bu kurala uyulması gerektiğinde duraksamaya yer yoktur...Dava konusu karar ile yapılan uygulama, 'eylemler bir içtüzük düzenlemesi niteliğindedir./.. İçtüzüğün 115. maddesinde ancak bir oy türü olarak anılan 'çekimser oy'un Anayasa'nın 96. maddesindeki kabul ya da red oylarına ekleneceği konusunda bir açıklık bulunmaması karşısında, karar oluşumunda dikkate alınmayacağı ortadadır./..Bakanlar Kurulu'nun güvenoyu aldığına ilişkin dava konusu karar, oylamaya katılan 544 milletvekilinin salt çoğunluğuna ulaşamayan 207 red, 80 çekimser oya karşı 257 kabul oyu ile alınmıştır. Oysa Bakanlar Kurulu'nun güvenoyu almış sayılabilmesi için toplantıya katılan 544 üyenin yarısının bir fazlası olan 273 kabul oyu gerekirdi. Yeni bir içtüzük kuralı niteliğindeki bu karar Anayasa'nın 96. maddesine aykırıdır. Bu nedenle, iptal edilmelidir."

Anayasa Mahkemesinin bu kararında esas olarak çekimser oyların akıbeti değerlendirilmiş olmakla birlikte ayrıca toplantıya katılanlar kavramı ile salt çoğunluk kavramına da açıklık kazandırılmaktadır.

Bu noktada şöyle bir itiraz ileri sürülebilir: Olayımızda yeni kurulan hükümet 273 kabul oyu alamadığı için güvenoyu alamamış ve kurulamamıştır. Dolayısıyla hükümetin kuruluşu için red kararı da çıkmadığı halde, red kararı varmış gibi işlem yapılmıştır. Ancak burada özel bir düzenleme olduğuna dikkat edilmelidir. Anayasada yapılan özel düzenlemede hükümetin kuruluşunda salt çoğunlukla alınacak bir karardan değil, "hükümetin güvenoyunu alamaması"ndan söz edilmektedir(m. 116). Dolayısıyla hükümet güvenoyu alamadığında işlem sonuçlanmış olur; yeniden oylama yapmaya gerek yoktur. Hükümet güvenoyu alamamış olur ve güvenoyu alamamış bir hükümetin görevini sürdürmesine olanak yoktur. Ancak olayımızda salt çoğunlukla bir karar alınması zorunluluğu bulunmaktadır. Salt çoğunluğa ulaşılmadığı sürece bir karara varılamamış olduğunu kabul etmek gerekir.

Bu durumda söz konusu Tezkerenin akıbeti ile benzer işlemlerin akıbetini incelemek; diğer bir ifade ile teamüle bakmak yararlı olacaktır.

c) Teamül Açısından

Bu konuda bir sonuca ulaşabilmek için, Anayasa, Kanunlar ve İçtüzükte özel olarak düzenleme yapılmamış olan ve salt çoğunluk aranması zorunlu olan hususlarda nasıl bir uygulama yapıldığına bakmak gerekir. Tezkereye örnek oluşturabilecek uygulama-

lardan biri uluslararası antlaşmaların uygun bulunduğuna dair kanun tasarılarının oylanmasıdır. Çünkü her iki konuda da açık oylama yapılmaktadır ve oylamanın sonuçları İçtüzüğü'nün 146. maddesine göre işlem görmektedir. Oylama açısından TBMM kararı ile yasalar ve daha özelde uluslar arası anlaşmalarının onaylanmalarının uygun bulunduğuna ilişkin yasalar arasında bir farklılık bulunmamaktadır. Uluslararası anlaşmaların onaylanmasının uygun bulunmasına dair kanun tasarılarında da toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğu aranmaktadır. Salt çoğunluk bulunamadığı takdirde anlaşma "reddedilmiş" sayılmamakta ya da "kabul edilmemiş" sayılarak gündemden çıkmamakta; karar verilmek üzere görüşülmesi ertelenmektedir. Bu Tasarının gündemden çıkması için ya kabul ya da red yönünde bir karar verilmiş olması ya da hükümet tarafından Tasarının geri çekilmiş olması gerekir. Bunun dışında TBMM'nin, belirli bir süre içinde karar verilemediği ya da belli bir çoğunluğa ulaşamadığı gerekçesiyle Tasarıyı gündemden çıkarması olanaklı değildir.

Diğer kanun tasarı ve tekliflerinde de benzer bir yöntem uygulanmakta; TBMM'nin belirli sayıdaki üyesi, oylamaya geçilirken toplantı ya da karar yetersayılarının olup olmadığının tespitini isteyebilmektedir. Toplantı ya da karar yetersayı bulunamadığında İçtüzüğü'nün 57. maddesi doğrultusunda birleşime bir saat ara verilmekte ve bu oturumda da yetersayı bulunamazsa birleşim kapatılmaktadır. Ancak Tasarı ya da teklif gündemde kalmakta ve bir sonraki birleşimde yeniden görüşülmektedir.

Hiç kuşkusuz aynı görüşme yöntemine tabi olan Tezkerenin de aynı birleşimde bir saat geçtikten sonra yeniden oylanması ve burada da karar verilemediği takdirde sonraki birleşimin gündemine aktarılması gerekirdi.

Bu noktada şöyle bir sorunla karşılaşılmaktadır: TBMM tezkere konusunda bir karara ulaşamıyorsa, oylama ne zamana kadar tekrarlanacaktır? Bu sorunun yanıtlanması için soruna güçler ayrılığı ilkesi açısından yaklaşmak gereklidir.

d) Güçler Ayrılığı İlkesi Açısından

Anayasamıza göre yasama yetkisi TBMM'nin (m. 6), yürütme yetkisi ve görevi, yürütmenin siyasi bakımdan sorumsuz kanadı olan Cumhurbaşkanı ile TBMM'ye karşı sorumlu kanadı olan Bakanlar Kurulundur(SABUNCU, 2002: 204). Kuvvetler arasında belli devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasında medeni bir işbirliği ve işbölümü olmak durumundadır ki bunun adı kuvvetler ayrılığıdır. Parlamenter sistemde

ve dolayısıyla ülkemizde, kuvvetler ayrılığı, yasama ile yürütme ikilisinin yargıdan ayrılması anlamını taşır (BAKIRCI, 1994: 4). Anayasanın 92. maddesine göre Türk Silahlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesine veya yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye’de bulunmasına izin verme yetkisi TBMM’nindir. Bu konudaki talebin de doğal olarak yürütme organından kaynaklanması gerekir. Yürütme organından bu tür bir talep geldiğinde, yasamanın karar verememesi ve yürütmeye karar veremediğini bildirmesi teorik açıdan, olanaklı görünmemektedir. Yasama yürütmenin talebi konusunda bir karara ulaşmak ve bunu yürütmeye bildirmek zorundadır. Parlamenter sistemlerde, yürütmenin yasama içinde yeterli çoğunluğa sahip olduğu ve bu nedenle programını uygulayabileceği varsayılır. Güvenoyu almış olması bunun ispatıdır. Yasamanın yürütmenin talepleri hakkında bir karar vermeyerek bu kararsızlığını yürütmeye bildirmesi yürütmeyi güçsüz ve iktidarsız kılar. Teziç’in belirttiği gibi parlamenter sistemlerde kanunlar genellikle tasarı olarak hükümet tarafından parlamentoya sunulur ve buradaki görüşmeler sonucu kabul edilir (TEZİÇ, 2004: 405-406). Hükümet tarafından parlamentoya sunulan tasarıların kabul edilmemesi, hükümetin programını uygulayamaması ile sonuçlanabilir. Tezkere de hükümet politikasının bir parçası ise, aynı gerekçeyle, tezkere hakkında işlem yapılmamasının, hükümetin programını aksatabileceği sonucuna ulaşılabilir.

Hiç kuşkusuz yasama, yürütmenin taleplerine anında yanıt vermez. Yasamanın talepler konusunda çeşitli süreçleri işletmesi, farklı alanlarda görüşmeler ve araştırmalar yapması gerekebilir. Bu sürecin bir zaman alması da son derece doğaldır. Hatta bu sürecin, içinde bulunulan dönemi aşması ve dolayısıyla talebin sonuçlandırılmamış olması da olanaklıdır. Yasamanın yapamayacağı şey, yürütmeye, kendisine sunulan talebe olumlu ya da olumsuz bir yanıt veremeyeceğini bildirmesidir. Böyle bir bildirim, güçler ayrılığı ilkesinin işlenmesini olanaksız ve yürütmeyi iktidarsız kılar.

Burada son olarak bir mantıksal akıl yürütme yöntemi kullanılarak sonuca bakılacaktır.

e) Mantık Açısından

Tezkerenin oylamasında bir an için 266 kabul ve 266 red ve 1 de çekimser oyun çıktığını varsayalım. Bu durumda;

1. Çekimser oy, yukarıdaki AYM kararı ışığında kabul ya da red yönünde sayılamayacağı için sonucu belirleyemeyecektir.

2. Tezkere ne kabul edilmiş ne de reddedilmiştir, çünkü her iki yöndeki iradenin sayısı da aynıdır.

3. Tezkerenin kabul edilmemiş sayılarak geri gönderilmesi red ile aynı sonucu doğuracağından olanaklı görünmemektedir.

Sonuç olarak Tezkerenin red edilmiş sayılabilmesi için 533 oyun salt çoğunluğu olan 267 red oyu gerekirdi. Aynı biçimde Tezkerenin kabulü için de 267 oy gerekirdi. Dolayısıyla TBMM'nin bu konuda halen bir karar vermemiş olduğunu kabul etmek gerekir. Ancak burada tekrar etmek gerekir ki ortaya çıkan sonuç, siyasal, toplumsal ve etik açıdan doğru bir karardır. Konunun bu yönlerine bu makalede değinilmediğinin ve sadece hukuksal bir değerlendirme yapıldığının akılda tutulması gerekir.

Kaynakça

BAKIRCI, Fahri(2000), **TBMM'nin Çalışma Yöntemi**, (Ankara: İmge Kitabevi)

BAKIRCI, Fahri(1994), **Parlamente Sistem, Başkanlık Sistemi ve Meclis Hükümeti Sistemlerinin Karşılaştırılması: Türkiye Örneği**, (Ankara: TBMM Kütüphanesi).

BOZKURT, Rauf ve Şeref İBA(2004), **100 Soruda Parlamento: Türk Parlamento Hukukuna Giriş**, (Ankara: Nobel Yayın Dağıtım).

GÖZLER, Kemal(2004), **Türk Anayasa Hukuku Dersleri**, (Bursa: Ekin Kitabevi)

İBA, Şeref(2003), "Parlamento Hukukunda Obstrüksiyon ve Giyotin Kavramları",

A. Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, 52/1

SABUNCU, Yavuz(2002), **Anayasaya Giriş**, (Ankara: İmaj Yayınları)

TEZİÇ, Erdoğan(1980), **Türk Parlamento Hukukunun Kaynakları ve İlgili Anayasa Mahkemesi Kararları**, (İstanbul: Fakülteler Matbaası).

TEZİÇ, Erdoğan(2003), **Anayasa Hukuku** (İstanbul: Beta Basım).

Anayasa Komisyonu'nun 04.05.1966 tarih ve 9 sayılı yazısı.

E. 1996/19, K. 1996/13, G. 14.05.1996, **Resmi Gazete**, 22658; 06.06.1996, s.. 27-38